

جمع نماز
در
مذاهب اربعه‌ی اهل سنت

صلاح‌الدین مفیدی

جمع نماز در مذاهب اربعه‌ی اهل سنت

نویسنده: صلاح الدین مفیدی

طراح جلد: شعیب مکتب‌داری

ناشر: نشر واتا

چاپ اول: بهار، ۱۳۹۵

تیراژ: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۷۰۵-۱-۵

نشانی: سنندج، پاساژ عزتی، دفتر نشر واتا، تلفن: ۰۸۷-۳۳۱۵۶۱۰۰

پست الکترونیک: wata.books@gmail.com

سرشناسه	: مفیدی، صلاح‌الدین، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: جمع نماز در مذاهب اربعه اهل سنت / مولف صلاح‌الدین مفیدی.
مشخصات نشر	: سنندج: واتا، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۲ ص.
شابک	: 978-600-95705-1-5
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: متن کتاب حاضر در اصل پایان‌نامه‌ی دوره‌ی کارشناسی ارشد مولف در رشته‌ی الهیات و معارف اسلامی با گرایش فقه شافعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران است.
موضوع	: نماز (فقه اهل سنت)
موضوع	: نماز -- اهل سنت
رده بندی کنگره	: BP۱۸۶/م۶۷ج۸ ۱۳۹۴
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۲۵۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۸۷۸۸۸۹

فهرست

صفحه	عنوان
۹.....	مقدمه:
۱۳.....	فصل اول: کلیاتی درباره‌ی نماز و جمع آن
۱۴.....	اهمیت و جایگاه نماز:
۱۵.....	۱-۱ عزیمت و رخصت: رفع حرج و نفی مشقّت
۱۶.....	۲-۱ تقسیمات نمازها
۱۷.....	۱-۳-۱ تقسیم‌بندی نمازها به طور کلی:
۱۷.....	۲-۳-۱ تقسیم نماز به اعتبار وقت انجام آن:
۱۸.....	۳-۳-۱ تقسیم نماز به اعتبار وجوب و عدم آن:
۱۹.....	۴-۳-۱ تقسیم نماز به اعتبار فردی یا گروهی بودن:
۲۰.....	۵-۳-۱ تقسیم نماز به اعتبار انجام در سفر یا حضر:
۲۰.....	۶-۳-۱ تقسیم نماز به اعتبار جمع نماز و عدم آن:
۲۰.....	۴-۱ تعریف جمع و جمع نماز:
۲۲.....	۱-۴-۱ جمع نماز و انواع آن:
۲۳.....	۲-۴-۱ جمع نماز در اصطلاح فقها:

- ۱-۵- فرق قصر و جمع: ۲۵
- ۱-۶- مشروعیت جمع نمازها و منشأ اختلاف فقها در مشروعیت جمع: ۲۶
- ۱-۶-۱- مشروعیت جمع نماز و ادله آن به طور کلی: ۲۶
- ۱-۶-۲- منشأ اختلاف فقها در جمع نمازها: ۲۸
- ۱-۷- حکم و حکمت: ۳۴
- ۱-۸- حکمت مشروعیت جمع بین نمازها: ۳۴
- ۱-۹- حکم جمع نمازها: ۳۸
- فصل دوم: جواز جمع نمازها و اسباب آن ۴۵
- ۱-۲- قول به جواز جمع نماز به طور مطلق: ۴۶
- ۲-۲- قول به تفصیل جواز جمع نمازها و ادله‌ی آن: ۴۶
- ۲-۲-۱- اسباب جمع نماز به طور کلی: ۵۵
- ۲-۲-۲- جواز جمع نمازها به سبب عذر و منع آن در غیر حالت عذر: ۵۶
- وجه استدلال به طریق خبر ابن عباس بر مشروعیت جمع نمازها: ۸۵
- تحلیل قول ابن خزیمه و ترمذی: ۸۹
- تأویل‌های خبر ابن عباس: ۹۳
- ادله مخالفان جمع نمازها: ۹۹
- جواب و رد ادله‌های مانعان جمع نمازها: ۱۰۵
- ۲-۲-۲-۱- مفهوم عذر و مصادیق مهم آن: ۱۱۷
- ۲-۲-۲-۲- ضابطه عذر جمع نماز: ۱۱۸
- ۲-۲-۳- جواز جمع نمازها در سفر و ادله آن: ۱۱۸

- ۱۲۹..... ۲-۲-۴- جواز جمع نماز به سبب مریضی و ادله آن:
- ۱۳۱..... ۲-۲-۵- جواز جمع نماز به سبب باران و ادله آن:
- ۱۳۴..... ۲-۲-۶- جواز جمع نماز به سبب سایر اسباب (حاجت و نیاز و...):
- ۱۳۷..... فصل سوم: احکام جمع نمازها:
- ۱۳۸..... ۳-۱- نمازهای قابل جمع شدن:
- ۱۳۹..... ۳-۲- نیت جمع:
- ۱۴۲..... ۳-۳- ترتیب بین نمازها:
- ۱۴۳..... ۳-۴- موالات:
- ۱۴۵..... ۳-۵- یقین بر صحت نماز اولی:
- ۱۴۷..... ۳-۶- اذان و اقامه در جمع نمازها:
- ۱۵۰..... ۳-۷- نمازهای سنت رواتب هنگام جمع نمازها:
- ۱۵۴..... ۳-۸- نماز سنت وتر هنگام جمع نمازها:
- ۱۵۶..... ۳-۹- نماز جمعه هنگام جمع نماز:
- ۱۵۷..... ۳-۱۰- افضلیت جمع تقدیم و جمع تأخیر:
- ۱۵۹..... کلام آخر:
- ۱۶۵..... فهرست منابع و مآخذ:

مقدمه

یکی از مهمترین وظایفی که شریعت اسلامی بر عهده مسلمانان گذاشته است خواندن نماز است. از نماز به ستون دین تعبیر شده است و از ارکان دین مبین اسلام شمرده شده است. ادای نمازهای فرض در موعد مقرر از جمله تکالیفی است که بر عهده مسلمانان قرار داده شده است و مطابق آن موظفند که نمازهای فرض یومیه را در اوقات معینی که برای آنها قرار داده شده است، بخوانند.

از طرف دیگر دین اسلام دین یُسَر و آسان‌گیری است و هدف خداوند از تشریع احکام، آن نبوده که مردم در حرج واقع شده و در انجام تکالیف دینی خویش در عُسری فراتر از حد معمول واقع شوند. این تیسیر در اسلام در نماز هم نمود یافته است. تشریع قصر نماز در سفر، وجود احکام متفاوت برای نماز در حالت خوف از جمله مواردی هستند که قرآن خود بدانها تصریح کرده است. در سنت نبوی نیز در مورد نحوه نماز خواندن افراد بیمار که قادر به ایستادن یا حتی نشستن نیستند تخفیفاتی آمده است. از جمله موارد دیگری که در سنت نبوی از باب تیسیر در نماز وارد شده است، جمع نمازهاست. بدین معنی که دو نماز در یک وقت خوانده شود. بررسی احادیث نبوی نشان می‌دهد که حداقل در مواردی جمع نماز ظهر و

عصر و نیز جمع نماز مغرب و عشا تجویز شده است.

در تحلیل احادیث وارده در باب جمع نماز و احکام مستنبط از آنها میان فقها اختلاف نظر وجود دارد. در حالی که گروهی چون حنفیه جمع نماز را فقط منحصر به حالت خاص می‌دانند (جمع نماز ظهر و عصر در عرفه و جمع نماز مغرب و عشا در مزدلفه)، گروهی دیگر مطلقاً جمع نمازها را جایز دانسته‌اند و گروهی نیز جمع نمازها را به سبب عذرهایی چون سفر، مرض، باران، و امثال آنها تجویز کرده‌اند. با توجه به اختلاف نظرهای مختلفی که در باب این امر مهم و مبتلا به وجود دارد و نیز نظر به دگرگونی جوامع و افزایش گرفتاری‌ها و مشاغل و مشاکل بازکاوی ادله جمع نمازها و تطبیق آن با عصر حاضر لازم می‌نماید. لذا می‌توان پرسید آیا با وجود تسهیلات ایجاد شده در مسافرت، وجود شغل‌های مهم و کارهای ضروری که شروع و انجام آنها غالباً در اختیار مکلف نیست، آیا احکام جمع نماز همان است که فقهای متقدم بیان کرده‌اند؟ به تعبیر دیگر اگر با وجود مشقت فراوانی که در سفر وجود داشت اکثر فقها قایل به جواز جمع نماز در سفر بودند اکنون که جابجایی و مسافرت خیلی آسانتر شده آیا هنوز هم جواز جمع نماز باقی است؟ و یا در عصر کنونی افرادی که دارای مشاغل حساس و مهمی هستند می‌توانند نمازهای خویش را به جمع بخوانند؟ آیا پزشکان جراح و کشیک، نگهبانان مراکز مهم، دانش‌آموزان، دانشجویان، معلمان و اساتید دانشگاه، نانوا و امثال آنها که غالباً تنظیم اوقات کاری آنها در دست خودشان نیست می‌توانند نمازهای خود را به جمع بخوانند؟ آیا اسباب جمع نماز همان سفر، بیماری و باران است که اکثر فقهای متقدم با استناد به احادیث نبوی به آن اشاره کرده‌اند یا اینکه

می‌توان موارد دیگری را نیز بر آنها قیاس کرد. این سؤالات و امثال آنها انجام یک پژوهش مستقل و جامع را در این زمینه ضروری می‌سازد. پژوهش حاضر در صدد پاسخگویی به این گونه از سؤالات است.

لازم به ذکر است که تقریباً تمامی منابع فقهی قدیم و جدید در بحث نماز، بخشی را به موضوع جمع نماز اختصاص داده‌اند. اما یک پژوهش مستقل که به صورت علمی و جداگانه به این موضوع از دیدگاه اهل سنت پرداخته باشد، صورت نگرفته است. لذا در این زمینه، این کتاب که متن اصلی آن، پایان‌نامه‌ی دوره‌ی کارشناسی ارشد مؤلف، در رشته‌ی الهیات و معارف اسلامی با گرایش فقه شافعی بوده است، می‌تواند موثر واقع گردد. در این پژوهش سعی شده است که منابع معتبر فقهی مذاهب اربعه اهل سنت و حتی گاه منابع فقهی مذاهب ظاهریه و شیعه مورد استفاده و تجزیه و تحلیل قرار گیرد، ادله آنها بیان گردد و نهایتاً رأی برتر ارائه شود.